

NOVÁ ÚSTAVA ČESKOSLOVENSKÉ CÍRKVE.

Veškerá veřejná správa v dnešním státě není obstarávána výhradně jen orgány státními. Jest zde celá řada osobností veřejnoprávních, které v nejrůznějších směrech slouží zájmům veřejným a tím zároveň i zájmům státním. Všem těmto právnickým osobnostem přiznává stát právo *samosprávy*, což znamená, že tyto právníké osobnosti mají jistý obor veřejné působnosti, jež spravují *samy*, t. j. svým jménem, ve svém zájmu a svými orgány. Stát však přiznává dále těmto korporacím také právo, aby si *samy* pro své příslušníky stanovily závazné normy, statuty. V tomto smyslu mluví se pak o jejich *autonomii*.

Takovými veřejnoprávními osobnostmi jsou i církve, svazy po státu nejdůležitější, zejména co do významu pro současný život politický. Stát přiznává jim samostatnost v obojím právě vytčeném směru, a vyhrazuje si jen právo *dozoru*, jelikož má svrchovaný zájem na tom, aby příslušné veřejné potřeby, jichž obstarání církvím svěřuje, byly řádně opatřeny.

Církev, jako každá jiná osoba právním řádem vytvořená a uznaná, nemá vlastní vůle ani způsobilosti jednati samostatně. Musí tu býti lidé, kteří řídí její osudy, kteří projevují na venek její vůli a činí za ni právní jednání. Jak se tito lidé k svým funkcím povolávají a jak daleko sahá jejich moc ve věcech církevní správy, určuje ústava církve.

Jak má býti taková ústava utvářena, vyplyne logicky z cílů, které si ta která církev vytkla, a z její nauky. A naopak zase, již z ústavy té které církve můžeme činiti určité závěry na její poslání.

Pohlédneme-li jen zběžně na ústavy církví, které došly v RČS státního uznání, padne nám do očí hned zásadní rozdíl mezi absolutistickou církví římsko-katolickou, a lidovými církvemi doby novější.

V církvi římsko-katolické má papež onu moc právní, jakou má v oboru světském absolutní panovník. On je nejvyšším zákonodárcem, soudcem a správcem církve. Aní biskup římsko-katolické církve není ničím jiným, než pouhým správním úředníkem úplně absolutního vládce. Církev řídí výhradně jen klerici, laici nemají vůbec žádného účastenství ve správě církevní, jsou povoláni jen k poslušenství.

Pravý opak tohoto stanoviska zastávají lidové církve evangelické. V jejich správě se vedle theologicky vzdělaných duchovních uplatňují i laici. Funkcionáři církve dosahují svého místa svobodnou volbou.

Na stejných demokratických zásadách spočívá také organizace církve československé. Již v první její ústavě (dosud plat-

né) jsou obsaženy všechny právě zmíněné demokratické prvky církví lidových. Všichni činovníci církve povolávají se k svým funkcím svobodnou volbou členstva, ve správě církevní od nejnižšího útvaru církevního až do vrcholné organizace celocírkevní účastní se vedle odborně vzdělaných duchovních také laici, v církevních záležitostech nabývá platnosti jen takový projev, pro nějž se vyslovila většina té které církevní jednotky.

Nová ústava církve československé neznamená žádný zásadní převrat v dosavadní církevní organizaci. Hlavní zásady církevní organizace, obsažené v ústavě staré, jsou téměř nezměněně přejaty do ústavy nové.

Bylo jen využito zkušeností, nabytých za desetiletého trvání církve, některá ne dosti jasná ustanovení dosavadní ústavy byla přesněji vyjádřena, jiná kusá ustanovení doplněna, takže nová ústava — až na některé změny celkem podružnějšího rázu — prezentuje se nám jako pečlivě provedená formální revize ústavy dosavadní.

Organizace církve zůstává vybudována ve 3 stupních. Základní správní jednotku tvoří náboženská obec. Souhrn náboženských obcí na určité ohraničeném území tvoří diecési. Vrcholnou organizací je pak celá církev (patriarchát).

Orgány náboženské obce jsou valná hromada a rada starších. Valná hromada jest vrchním správním orgánem ve všech záležitostech církevních, týkajících se náboženské obce. Rada starších je výkonným orgánem valné hromady a obstarává správu běžných záležitostí, zejména spravuje jmění náboženské obce a hospodaří v mezích schváleného rozpočtu. V ústavě jsou zvláště vypočteny určité záležitosti, o nichž, vzhledem k jejich důležitosti, rozhoduje valná hromada. Tak na příklad svěřeny jsou valné hromadě všechny volby, valná hromada schvaluje rozpočet náboženské obce a uděluje radě starších absolutorium z jejího hospodaření za uplynulý rok. Valné hromady mohou se účastniti všichni plnoletí příslušníci náboženské obce, muži i ženy. Rada starších čítá 6 až 18 členů, podle početnosti náboženské obce. Za ubylé členy rady starších nastupují volení náhradníci. Tím se odstraňuje dosud platné právo kooptace. Členství v radě starších trvá 6 let a jest čestné. Hranice věková jest oproti dosud platnému právu posunuta na 30. rok stáří. Vedle těchto volených členů zasedají v radě starších moci svého úřadu farář nebo jeho náhradník, pomocný duchovní věkem nejstarší, a jeden učitel náboženství. Hospodaření rady starších kontrolují volení přehlížitelé účtů, kteří jsou povinni vykonati ve správním roce nejméně dvě revize. Jejich revisní zprávy předkládají se valné hromadě. Dohled na řádné hospodaření vyhrazuje se v určitých směrech i diecéšní radě.

Správními orgány diecési jsou jako dosud diecéšní shromáždění a diecéšní rada. Obdobně jako u náboženské obce, jest také

u diecése jejím nejvyšším správním orgánem diecéšní shromáždění, jehož členy jsou voleni (nejméně třicetiletí) zástupcové náboženských obcí, dále faráři, pomocní duchovní a odborní učitelové náboženství na systemisovaných místech, konečně pak všichni členové diecéšní rady a finančního výboru diecéšního. Diecéšní shromáždění koná se pravidelně každý rok. Do jeho výhradní působnosti patří zejména provedení voleb diecéšní rady a stálého finančního výboru diecéšního, v oboru hospodářském pak schválení rozpočtu a roční uzávěrky. Diecéšní rada je výkonným a dozorčím úřadem diecése. Skládá se z biskupa a 12 volených členů, z nichž alespoň 6 musí být laiků. Hranice věková stanovena stářími 35 let. — Funkční období je šestileté. Kontrolu hospodaření diecéšní rady provádí zvláštní, na diecéšním shromáždění volený, šestičlenný výbor.

Mluvcím orgánem celé církve je její sněm, který se má konati pravidelně vždy jednou za 5 let. Členy církevního sněmu jsou voleni zástupcové náboženských obcí, dále všichni faráři, pomocní duchovní a učitelé náboženství, zasedající v radách starších, dále všichni členové a tajemníci všech diecéšních rad a finančních výborů diecéšních, konečně členové ústřední rady, fin. výboru ústředního, vysokoškolsí profesori církve českosl. ředitel koleje, tajemník ústřední rady a redaktori oficiálního tisku ČČS. Běžnou správu církevních záležitostí obstarává ústřední rada, jejíž složení je oproti dnešnímu stavu poněkud pozměněno. Ústřední radu tvoří totiž patriarcha, jako její předseda, biskupové, jeden zástupce vysokoškolských profesorů ČČS, jeden zástupce finančního výboru ústředního, a laičtí členové, voleni na dobu 6 let diecéšním shromážděním, po jednom za každou diecési. Je tedy jednak počet členů ústřední rady rozšířen o dva nové členy (zástupce vysokoškolských profesorů a fin. výboru ústředního), další zejména spočívá pak v tom, že diecéšní shromáždění přímo určí, kdo má být členem ústřední rady.

Kontrolu hospodářství ústřední rady provádí zvláštní finanční výbor, do něhož volí každá diecése po jednom členu (pražská diecése dva). Schvalování rozpočtu a účtů děje se ve zvláštní plenární schůzi všech členů diecéšních rad, ústřední rady a ústředního výboru finančního.

Duchovní správu obstarávají v náboženské obci farář, v diecési biskup, v církvi patriarcha. Faráře volí náboženská obec z tera sestaveného diecéšního radou. Volba jest na doživotí. Pomocní duchovní a zástupce dosazuje a zprošťuje diecéšní rada. Vyučování náboženství svěruje církev zpravidla odborně vzdělaným učitelům náboženství. Konání některých církevních obřadů (křty a pohřby) může diecéšní rada k žádosti náboženské obce svěřiti způsobilým jáhnům. Služební poměr faráře k obci může být rozvázán jedině resignací, smrtí nebo nálezem kárného výboru.

V čele duchovní správy diecése je biskup, volený svobodně náboženskými obcemi diecése. Zvoleným je ten, pro koho se vysloví nadpoloviční většina náboženských obcí, jež platně hlasovaly.

V čele duchovní správy celé církve československé stojí patriarcha, který je zároveň biskupem diecése pražské. Volba patriarchy děje se tím způsobem, že jednotlivé diecézní rady po slyšení svých synod duchovenstva oznámí ústřední radě po dvou kandidátech. Z těchto kandidátů zvolí si nejprve náboženské obce pražské diecése závazné terno. Patriarchu volí pak z tohoto terna všechny náboženské obce celé církve. Patriarchou zvolen je ten, pro koho se vyslovila nadpoloviční většina náboženských obcí, jež platně hlasovaly.

Biskupové i patriarcha jsou voleni, stejně jako faráři, na doživotí.

To jsou, stručně vzato, nejdůležitější ustanovení nové církevní ústavy, jak ji vypracoval po dlouhých a důkladných poradách právní výbor. Ústava bude předložena svolanému již církevnímu sněmu, aby o ní rozhodl.

Jak bylo již řečeno, neliší se nová ústava podstatně od ústavy dosavadní. Církev československá zůstane i nadále církví lidovou, vybudovanou na zásadách pravé demokracie.

Nejvíce bylo a bude ještě debatováno o otázce názvu „biskupů“ a „patriarchy“, a o jejich funkčním období, t. j. mají-li být voleni na doživotí, či jen na určitou řadu let.

K obojím těmto otázkám zaujal právní výbor většinou hlasů stanovisko, že pro duchovní správce diecése a církve má být ponechán dosavadní jejich název „biskup“ a „patriarcha“, a že mají být voleni doživotně.

Mám zato, že v obojím směru zaujal právní výbor stanovisko správné, a že tím ani v nejmenším neporušil demokratické základy naší církve.

Co se nejprve týče pojmenování „biskup“ a „patriarcha“, jsou to názvy již vžitě, zvolené podle praktické potřeby, vyplývající z denního života. Není se co obávatí toho, že by si snad někdo — soudě jen podle tohoto zevního označení — popletl naše prosté bratry biskupy s mocnými a bohatými biskupy církve římsko-katolické, nebo že by snad již z tohoto pojmenování mohlo vzejítí nějaké nebezpečí pro demokratickou strukturu naší církve. Pro rozsah pravomoci toho kterého církevního funkcionáře není rozhodným jeho pojmenování, nýbrž předpis ústavy, jak se dotýčný funkcionář ke své funkci povolává a jaké jsou meze jeho pravomoci. A tu máme v ústavě přesná ustanovení o tom, že i naši biskupové jsou k svým funkcím povolávání svobodnou volbou všech členů církve, a máme také v ústavě přesná ustanovení, kam až sahá jejich pravomoc. Není tedy žádných obav.

K tomu ještě podotýkám, že jsou i evangelické církve, které titulují své vrcholné representanty stejně, ba snad ještě honosněji. Tak na příklad evangelická církev augsburského vyznání na Slovensku a Podkarpatské Rusi má nejen svoje „biskupy“, ale také „generálního biskupa“. Stejně je tomu u reformované (kalvínské) církve na Slovensku a Podk. Rusi. Hlavou německé evangelické církve v Čechách, na Moravě a ve Slezsku je pak dokonce „president církve“. Nečetl jsem ještě nikdy, že by někdo chtěl vážně dokazovati, že právě tyto vzpomenuté zde církve, které si zvolily pro své representanty honosnější snad názvy, než je na př. pouhý název „senior“, jsou demokraticky zastalejší.

A stejně je tomu, pokud jde o funkční období. Otázkou demokracie není, je-li někdo zvolen na doživotí, či jen na dobu předem určité stanovenou, nýbrž jak je postaráno o to, aby zvolený funkcionář nestal se nezvaným uchvatitelem moci. A v tomto směru je postaráno v nové ústavě o nutnou ochranu dostatečně tím, že hned v úvodních člancích je vyslovena zásada, že každý funkcionář, každý duchovní a učitel náboženství podléhá kárnému řádu pro každé porušení povinností, jež ukládá jejich úřad a stav. Stanovení funkčního období je pouhou otázkou účelnosti, jak nejlépe obstarati tu kterou funkci. Uvažuje o dané otázce s tohoto hlediska, shledávám její vyřešení právním výbozem za dobré, dnešním poměrům vyhovující. Je nutně zapotřebí toho, aby církev nebyla zneklidňována častými volbami, nýbrž aby bylo v ní dosaženo co největší stability, a to ve všech jejích složkách, neboť kulturním hodnotám daří se jen ve sporádaných poměrech a království Boží může růsti jen z lásky, míru a shody, nezčeřované zápasy osob a volebními hesly.

Konečně i v tomto směru připomínám ústavy shora vzpomenutých evangelických církví, které stejně se nebojí voliti své biskupy, generální biskupy i presidenty doživotně. Jsem přesvědčen, že časem přijde i českobratrská evangelická církev k stejnému názoru.

Ke konci bych chtěl ještě uvést, že do nové ústavy nebyl pojat kárný řád, který bude tvořiti zvláštní oddíl. V něm teprve bude definitivně řešena sporná dosud otázka, může-li církev vyloučiti některého nehodného člena ze svého středu. Po prohlédnutí ústavy jiných církví jsem zjistil, že i u nich tato možnost existuje. Sám osobně jsem přesvědčen, že i naše církve nebude se moci vyhnouti tomuto přísnému ustanovení, nemá-li v budoucnosti utrpěti její vážnost. Církve má a musí zůstatí čistou a pevnou, a musí ve svém vlastním zájmu zbaviti se různého koukole a useknout ratolest usychající, aby netrpěla žeň.